

Kazeta so šperkami z miléniového obleku tekovského župana Jána Kazyho

Hornonitrianske múzeum získalo 10. septembra 1964 vzácny dar – kazetu šperkov zo slávnostného maďarského miléniového obleku tekovského župana Jána Kazyho. Deväť guľatých gombíkov väčších (Ø 2,5 cm) na plášť, deväť menších (Ø 2,3 cm) na zopnutie kabáta, dvadsaťštyri kónických (Ø 1,8 cm) na rukávy, mosadzný opasok i pás na zopnutie plášt'a, každý s tromi gombíkmi a gombík na čiapku sú uložené v zamatovej výstelke drevenej, kožou potiahnutej kazete (40 x 28,5 x 6 cm). Šperky z alpaky sú vykladané očkami z umelých rubínov a tyrkysov a bohato zdobené subtilným nepravým filigránom, čiže priletovanými drôtenými ozdobami. Zlatnícka technika filigránu, spočívajúca v ozdobnom spletaní zlatých alebo strieborných drôtikov, je známa už asi 4000 rokov a na Slovensku došlo k jej znovuoživeniu v 19. storočí, kedy vznikla šperková súprava.

Šperky boli odjakživa reprezentatívnou záležitosťou, mali navonok primerane reprezentovať spoločenský status. Aj gombíky, tak ako všetky šperky, boli výrazom sociálneho postavenia. Vznik súpravy spadá do 2. polovice 19. storočia, kedy sa začalo obdobie imitácií. Napodobovala sa forma i vlastnosti drahých prírodných materiálov – celuloid nahrádzal pravú korytnačinu, brúsené sklenené kamene, tzv. štras (vynález viedenského klenotníka Jozefa von Strassa) zastupovali brilianty. Z hľadiska cenovej dostupnosti a účelnosti sa nahrádzali drahé kovy novými zliatinami obyčajných kovov. Pri výrobe úžitkových i ozdobných predmetov imituje striebro alpaka – postriebrená niklová mosadz, z ktorej sú zhotovené aj šperky tvoriace doplnok diszmagyar kroja tekovského župana Jána Kazyho.

Ján Kazy pochádzal zo starobylej šľachtickej rodiny, ktorej korene siahali až do 14. storočia. Medzi jeho predkami bolo mnoho významných osobností. Ján Kazy ako liberálny politik reprezentoval novobanský volebný obvod v Krajinskom sneme počas troch po sebe nasledujúcich volebných období, od jeho jednohlasného zvolenia 7. novembra 1878 až do menovania za župana Tekovskej župy 23. apríla 1889. Všeobecnú priazeň si získal demokratickým zmýšľaním, proreformnou orientáciou a nadšením pre pokrok. V Tekovskej župe, kam patrila aj obec Oslany, sa zaslúžil o budovanie úsekov Požitavskej a Pohronskej železnice, o obnovenie župného archívu, založenie župného múzea, vytvorenie dôchodkovej základiny pre úradníkov, prefinancovanie platov obvodných lekárov a notárov zo župnej pokladnice. Jeho pokusy o vybudovanie telefónnej siete neuspeli, napriek snahe presadil len nadhlo jedinú telefónnu linku, ktorá spájala 14 km vzdialenosť medzi Župným domom v Zlatých Moravciach a súkromným sídlom Kazyho v Malých Kozmálovciach. V roku 1899 pri príležitosti 10. výročia nástupu Jána Kazyho do funkcie mu panovnícky dvor prepožičal vysoké vyznamenanie Leopoldov rytiersky kríž. Ateliérová fotografia dokumentuje Jána Kazyho v tradičnom slávnostnom uhorskom odeve, ktorých móda sa v dobe historicizmu v 19. storočí rozšírila tak medzi šľachtou ako aj medzi meštianstvom, vyzdobenom šperkami z kazety.